

UDK359(450.571)"1799":929Vojinović N.

Опсада Анконе 1799. под командом Николе Војновића

Небојша РАШО

Апстракт:

Вицеадмирал Фјодор Фјодорович Ушаков у Средоземној експедицији руске Црноморске флоте 1798 – 1800. повјерио је заузимање Анконе Новљанину капетану 2. ранга Николи Војновићу. Учешће у експедицији и блокада Анконе показују да се капетан Војновић истакао не само као одличан капетан већ и као врстан стратег. Капетан 2. ранга Никола Војновић по добијању наређења о заузимању Анконе заузео је тврђаве Фано и Синегалију. Блокирао је Анкону својим одредом са мора и руским десантним трупима и добровољцима под командом генерала Лагоца са копна. Блокада је трајала три мјесеца, од почетка августа до 3. новембра 1799. године. Својим бродовима прилазио је на домет картеча и присилио Французе на предају. Рад је писан на основу руске литературе и грађе Руског државног архива ратне флоте у Петрограду.

Кључне ријечи:

- Анкона • Фјодор Фјодорович Ушаков • Никола Војновић
- Црноморска флота
- Средоземна експедиција 1798–1800

Опсада Анконе 1799. под командом Николе Војновића

Небојша РАШО

Војновићи су у Херцег Нови дошли из Бобана у Херцеговини. Види се то из документа којег је изнио др Горан Комар а који говори о повређивању Драгутина Војновића¹. У документу стоји: „...и да је то село близу села Бобани из кога је пок. Милош Војновић“. Истакли су се у Морејским ратовима. Наследнике сердара Милоша Вујовог народ је прозвао Сердаревићи, а наследнике Јована Вујовог Кнежевићи.

Никола Војновић (рођен око 1760) био је син Димитрија Војновића, познатог капетана и директора опреме арсенала бродоградилшта у Краљевици. Припада огранку Кнежевића. У руску морнарицу ступио је 1775. године, када је примљен у морски кадетски корпус. Истакао се у Руско-турском рату 1787–1792. Унапређен је у чин капетан-лајтнанта. Награђен је златним мачем, орденом Св. Георгија IV степена² и орденом Светог Владимира IV степена. Фјодор Ушаков је у свом извјештају Потемкину од 2. септембра

1 Горан Ж. Комар, *Херцеговина у Боки, (Темељи модерног Херцег-Новог)*, Друштво за архиве и повјесницу херцеговску, Херцег-Нови 2007, 206.

2 Материјали для истории русскаго флота. Част XV, Санктпетербургъ 1895, 212.

1790. године о боју код Тендре похвалио више официра, а међу њима и капетан-лајтнанта кавалера Николу Војновића на броду „Јован Богослов“.

Од априла 1795. до 1801. године заповједник је фрегате „Навархија“. „Навархија – Вознесење Господње“ фрегата је класе „Апостол Петар“. Била је дугачка 43,3 метра, широка 13 метара, газ 4,4 метра. Имала је 46 или 40 оруђа и посаду од 420 људи.

Француска је загосподарила Јонским острвима након мира у Кампо-Формију 18. октобра 1797. године. Венеција је престала да постоји и Француска је заузела њена острва. Са вицеадмиралом Ушаковым, Војновић плови за Константинопољ и учествује у заузећу острва Цериго и Закинтос и у блокади Крфа. Исте године награђен је орденом Свете Ане III реда са мачевима.

Још почетком 1798. године Русија је увидјела да Француска у својим лукама у Средоземном мору ужурбано припрема велику морску операцију. Зато је цар Павле I наредио почетком фебруара Црноморској флоти под командом Ушакова да се припреми за кампању. Русија је потписала савез са Турском. Ескадра Ушакова запливила је 4. августа 1798. године, у саставу 6 линијских бродова, седам фрегата и три помоћна брода. Укупно на бродовима било је 794 оруђа, посаде и морске пјешадије 7.411. У саставу ескадре била је фрегата „Навархија – Вознесење Господње“ под командом капетана 2. ранга грофа Николе Војновића. Ескадра је 24. августа упловила под Константинопољ. Турска је пристала да под команду Ушакова стави више својих бродова.

За своје учешће у заузимању острва Св. Мавро и Кефалонија, по представци вицеадмирала Ушакова, Никола Војновић је 12. јануара 1799. године одликован орденом Св. Ане. Никола Војновић учествовао је у заузимању острва Видо и утврђења на Крфу 1799. године.

Изведени десант био је успјешан. Након узимања острва Видо, утврђење Крф предало се 20. фебруара / 3. марта.

Следећи циљ било је заузимање Анконе. Из Анконе су Французи држали под контролом сјеверни Јадран и ометали снабдијевање трупа из аустријских лука. Ушаков је 1. маја 1799. године упутио за Анкону контраадмирала Пустошкина са којим је био и гроф Никола Војновић као заповједник „Навархије“. Међутим, на

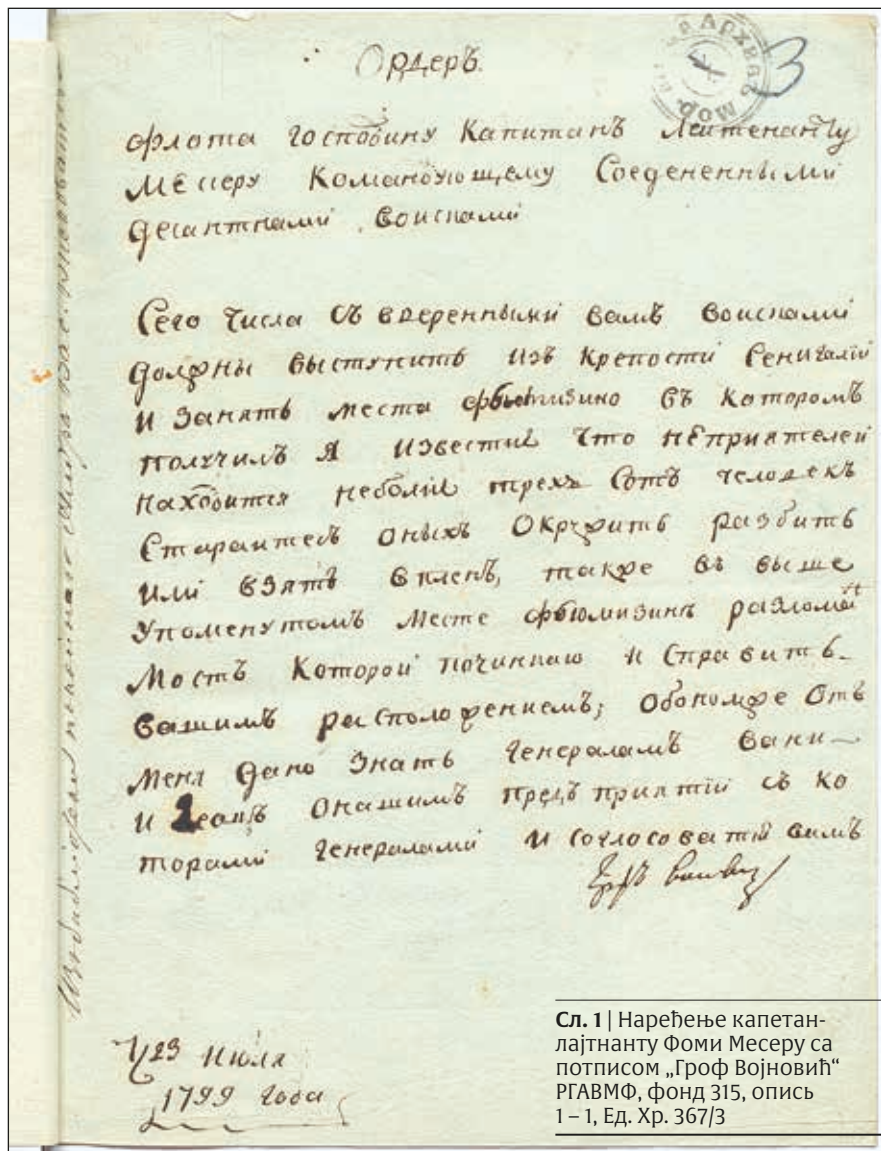
Јадрану се појавила француска и шпанска флота и Ушаков је био приморан да повуче одред бродова и да се повеже са британским бродовима који су тражили помоћ. Након одласка руског одреда, Аустријанци нису успјели одржати ни Синегалију ни Фано.

Зато је Ушаков послао одред под командом капетана 2. ранга Николе Војновића пут Анконе. Одред је кренуо 26. јуна са Крфа. Испловиле су фрегате „Навархија“, „Казанска Богородица“ под заповједништвом житеља острва Тенедос капетана 2. ранга Киријака Константиновича Константинова, „Силазак Светог Духа“ под заповједништвом капетан-лајтнанта Фоме Фомича Месера, једна турска фрегата, једна турска корвета и новокупљени бригантин. Војновић је заставу команданта одреда понио на „Навархију“. Одред је упао 3. јула у невријеме, олујни сјеверозападни вјетар са кишом и градом. „Навархија“ је претрпјела оштећења. Одред се налазио близу обале Далмације 5. јула, а два дана касније сјеверни вјетар је поново нанио штету „Силаску Светог Духа“ и „Навархији“.

Одред је 12. јула пришао Анкони и започео другу блокаду тврђаве. Војновић је оставио двије фрегате у блокади Анконе, а са осталим бродовима упутио се пут Пезара да заузме утврђења Фано и Синегалија. Бродови су пришли тврђави Фано 15. јула. Са тврђаве је отворена жестока ватра по веслачким бродовима који су превозили десантну војску из Пезара. Извршен је десант са 600 војника и 5 топова под командом пуковника А. С. Ситина. Никола је лично командовао десантним снагама често се искрцавајући на обалу. На тврђаву је отворена ватра са бродова и копна. Тврђава Фано се предала 18. јула након два дана опсаде.

Одред је пришао тврђави Синегалија 22. јула. Током 21. и 22. јула бриг „Ахил“ са 20 оруђа и шкуна „Гроф Суворов“ са 8 оруђа бомбардовали су Синегалију и приморали Французе да напусте град и повуку се у Анкону. Напуштени град заузет је 22. јула доласком одреда грофа Војновића и десантом под командом капетана 2. ранга Месера са 800 војника и 7 топова. Са бродова је Војновић искрцао и одред лајтнанта Ратманова од 100 војника артиљераца и морнара који су на узвишење извели три батерије и систематски бомбардовали тврђаву.

Већ 23. јула Војновић је наредио³ Фоми Фомичу Месеру да напусти Синегалију и упути се ка мјесту Фјумизин које брани 300 војника. Месера титулише као команданта сједињених десантних трупa.

³ РГАВМФ (Российский государственный архив Военно-Морского Флота), фонд 315, описъ 1–1, Ед. Хр. 367/3.

Крајем јула искрцани руско-турски одред под командом грофа Војновића сјединио се са италијанским одредом добровољаца генерала Лагоца и наступио према Анкони. Овладали су истуреним утврђењем Монтањоло 8. августа и опколили тврђаву са копна.⁴

Анкона је била важна лука на Јадрану удаљена 210 километара сјевероисточно од Рима, а 200 километара југоисточно од Болоње. Било је то последње упориште Француза у сјеверној Италији. У Анкони се налазило око 3.000 војника којима је командовао генерал Jean-Charles Monnier.

Почетком августа Војновић је блокирао Анкону са мора, а са копна одредом генерала Лагоца у којем се налазило 13.000 војника. У Анкони се налазио француски гарнизон од 3.000 војника. Одред Мерсера је заузимао лијево крило опсадне линије, десно крило Лагоц а центар Ванин. У Руском државном архиву ратне флоте у Петрограду налази се план опсаде Анконе.⁵

Сл. 2 | А – Тврђава Монтањоло

- 1,2,3,4, 5 – руске батерије
- а – истурена руска стражарница
- б – батерија и руски ровови
- с – батерија и шанац генерала Ла Хоза
- д – опсадна линија
- е – лазарет опремљен батеријом и топовима
- ф – лука
- г – светионик са батеријом на самој површини воде и бастион
- h – два брода на улазу у луку који су служили као топовњаче
- i – брод потопљен од стране руске флотиле
- к – цитадела са два полубастиона
- l – стара тврђава
- m – француско утврђење са рововима на Монте Гардету (Monte Gardetto), стратешкој тачки за узимање Анконе
- п – француски ровови који су контролисали прилаз Монте Гардету
- о – пут који води за Лорето
- р – пут који води за Синегалију
- q – одред бродова који блокира луку
- г – флотила која блокира луку
- s – аустријска батерија
- t – предграђе под контролом Руса
- u – француски ровови заузети 8. августа
- v – црква
- x – пут који води за Монтањоло
- y – од лукова

4 Д. Милутинымъ, Исторія войны 1799 года между Россіей и Франціей въ царствованіе Императора Павла I. Изданіе второе, Томъ II, Санктпетербургъ 1857, 448.

5 РГАВМФ, фонд 1331, Опись 1, Ед. Хр. 54.

Лагоцев одред био је најбројнији, али његов одред су чинили добровољци невични ратовању, тако да је Војновић био дужан да му обезбиједи 112 Руса и 60 Турака под командом лајтнанта Папаставра.

Ескадра је блокирала Анкону са мора. Француске топовњаче излазиле су из луке, узнемиравале савезничку ескадру и нападале опсадну војску. Пошто фрегате нису могле прићи обали, Војновић је наоружао флотилу од шест већих рибарских бродова и двије трабакуле са по једним топом и придружио им галију грчког добровољца капетана Панделија. Ова флотила је спријечила излазак француских топовњача из луке, а 5. августа је под самом тврђавом потопила један француски брод.

Анкона је бомбардована са копна и са мора. Град је био у развалинама. У другој половини августа Никола Војновић је

ријешио да нападне тврђаву. Војновић се договорио са Лагоцем о плану напада, али је изненадна бура у ноћи 19. на 20. август оштетила бродове да су неки морали на оправку у оближње луке.⁶ Лагоц је са својим војницима напао у ноћи 30. на 31. август утврђење Монте Гардето али је одбијен уз велике жртве.

Војновић је покушао да преговорима (31. августа и 10. септембра) натјера Французе на капитулацију. Француски генерал Моне одбијао је предају и одговорио у више наврата да ће бранити тврђаву до краја.

Ускоро је Војновић сазнао да се умјесто руског појачања ка Анкони креће цијели корпус аустријске војске под командом генерала Фрелиха. Претходница корпуса дошла је под Анкону 18. септембра. Аустријски генерал Скал не обавјестивши команданте савезничких војски, послао је у тврђаву парламентарце. Тражио је предају тврђаве и добио је негативан одговор. Умјесто предаје, Французи су увече извели напад на положаје аустријске војске. У овом је окршају Лагоц тешко рањен и другог је дана од задобијених рана умро.

Војновић је 5. октобра 1799. године писао пуковнику Скиперу да је Анкона опкољена са свих страна артиљеријом а са мора блокирана фрегатама, наоружаним трабакулама и чамцима на које су постављени топови великог калибра. Извијестио га је да је непријатељ покушао неколико пута пробој и да је враћен са великим губицима. Услијед блокаде, у тврђави је владала глад а дезертерство је интензивирано.

Остатак корпуса аустријске војске под командом генерала Фрелиха придружио се 3/14. октобра опсади Анконе. Аустријске снаге су заузеле позицију италијанске војске. Фрелих је предложио и Николи Војновићу да се Руси повуку и да само Аустријанци наставе блокаду Анконе. Надао се да ће се Французи брзо предати, изморени блокадом, и да ће тако сву славу присвојити себи. Гроф Војновић је оштро одбио тај предлог.

Опсада је трајала већ два мјесеца. Ситуација у тврђави била је изузетно тешка. Француски гарнизон је услијед погибије, болести и дезертерства спао на само 1.500 војника. Никола

Војновић је, знајући да долази период бурног и лошег времена, предложио Фрелиху да заједно изведу јуриш на тврђаву. Фрелих није одговорио, ишчекујући одлазак руске ескадре. Ипак ријешио је да нападне тврђаву. У ноћи 21. на 22. октобар започео је напад на свим линијама. Капетан Месер је садејствовао Аустријанцима. Руско-турски одред је заузео положаје до самих капија тврђаве (Капо-ди-Монте). Аустријанци су успјели да заузму коту С. Стефан али су Французи извели контранапад и повратили претходне положаје нанијевши Аустријанцима тешке губитке, по руским изворима 300 војника.

Војновић је командујући својим бродовима пришао на домет картеча из оруђа великог калибра. Плотуни су нанијели Французима велике губитке.

Послије овог пораза Фрелих је ступио у преговоре са Французима независно од руско-турских снага. Истовремено је јавно говорио против Руса и да ће Руси ускоро напустити Италију. Писмено је од адмирала Ушакова тражио удаљење Николе Војновића и његовог одреда. Ушаков је у одговору Фрелиху истакао заслуге руске војске у Италији и код Анконе, и самог капетана Војновића, бранећи Николу као достојног и вриједног официра вјерног служби Његовог Величанства⁷, истовремено прекоријевајући Фрелиха због тајних преговора са непријатељем и његове жеље да присвоји себи сав успјех опсаде, иако је сав терет опсаде лежао на Русима. На крају је савјетовао Фрелиха да ради заједно са савезницима на окончању опсаде. Ушаков је послао у Анкону свог ађутанта лајтнанта Балабана ради договора а Николи Војновићу поручио да употреби сав напор да сачува права и част руског оружја и да никако не допусти Фрелиху да командује засебно. Ушаков је још препоручио да увијек поступа са потребном учтивошћу и лијепим манирима.⁸

Док је преписка трајала, Фрелих је успио постићи свој циљ. У преговорима са Французима постигао је договор. Обећао им је часно повлачење са оружјем и одлазак у Француску. Војновић је протествовао против таквог самовлашћа. Није хтио да

7 Коваленко В.В. Долгий путь домой эскадры графа Войновича, Причерноморье. История, политика, культура, No XXVII(XII), Серия Б. 2018, 13.

8 Д. Милутинымъ, Исторія войны 1799 года, Томъ II, 457.

призна ту капитулацију и преговоре којима не би присуствовала два руска официра. Али официрима није било допуштено да приступе Фрелиху. Уз све то јака бура присилила је Војновића да се са ескадром повуче у Трст. Једна флотила мањих бродова остала је пред Анконом. У тамну ноћ 2. новембра испловио је брод из луке. Флотила је кренула према њему и заробила га. Био је то француски брик наоружан са 16 топова. При претресу брода сазнали су да је ишао у Марсељ са пасошем изданим од Фрелиха, а нађено је много писама и докумената.

Тог 2. новембра Војновић је сазнао да је истог дана француски гарнизон потписао капитулацију генералу Фрелиху. По договору Французи су напустили Анкону 3. новембра наоружани под заштитом два аустријска батаљона. У граду су оставили 585 артиљеријских оруђа а у луци десет бродова од којих три линијска брода. Тако се окончала тромјесечна блокада Анконе. Исту ноћ Фрелих је увео своју војску у тврђаву. Сазнавши за то Никола Војновић је исте ноћи послао пет бродова да подигну руску, аустријску и турску заставу у луци, на карантин и на бродове. Тек што је то наређење испуњено 4/15. новембра дошли су аустријски официри и силом спустили руску и турску заставу, разоружали постављену стражу и ухапсили једног руског официра. Војновић више није имао под својом командом јаку ескадру да би могао заузети луку. Кад је тражио објашњење поступака од Фрелиха, добио је одговор да није дао наређење да се нападне руска војска. На писмо адмирала Ушакова, Фрелих је послао одговор да нема времена због презаузетости да улази у прецизнија појашњења.

Поступци Аустријанаца под Анконом превазишли су сва непоштовања савезника која су Руси трпјели. Ускоро је Аустрија изгубила поново Анкону и друге територије.

Гроф Никола Војновић је награђен орденом Светог Јована Јерусалимског и са 300 рубаља годишње.

Николи Војновићу је 7. јануара 1800. године наређен повратак на Крф. Ушаков му је наредио да се оштећени бродови поправе колико могу у Трсту и Анкони а што тамо не буде могло, да се поправи на Крфу. Одред је требало да се придружи флоти Ушакова на Крфу и да се заједно врате у Црно море. Капетан Војновић је закаснио на сједињење са вицеадмиралом Ушаковим. Због

кашњења предат је суду Адмиралитета 2. фебруара 1801. године. Адмиралски колегијум је, с обзиром на похвале у служби које је Никола Војновић добио, предложио 19. априла 1801. године да му се врати чин и врати у службу.

Недуго по повратку, Никола Војновић је умро у Петрограду.⁹

Бокељи су дали значајан допринос у развоју ратне флоте руске царевине. Никола Војновић је само један примјер. Показао је то и учешћем у Средоземној експедицији 1798–1800. под командом вицеадмирала Фјодора Ушакова и командовањем опсадом Анконе. Иако су се Французи предали Аустријанцима који су накнадно приступили блокади, јасно је да заслуга за узимање Анконе припада искључиво капетану Војновићу. Убрзо, 1801. Французи су преотели Анкону Аустријанцима.

Литература:

Коваленко В.В., *Долгий путь домой эскадры графа Войновича, Причерноморье. История, политика, культура*, No XXVII(XII), Серия Б, 2018.

Милютин, Д., *Исторія войны 1799 года между Россіей и Франціей въ царствованіе Императора Павла I. Изданіе второе, Томъ II*, Санктпетербургъ, 1857.

Комар, Горан, *Херцеговина у Боки, (Темељи модерног Херцег-Новог)*, Друштво за архиве и повјесницу херцеговску, Херцег-Нови 2007.

Материјалы для исторіи русскаго флота. Част XV, Санктпетербургъ.

9 Коваленко В.В., Долгий путь домой эскадры графа Войновича, 21.

Summary

SIEGE OF ANCONA IN 1799 UNDER COMMAND OF NIKOLA VOJNOVIĆ

Nebojša RAŠO

Vice Admiral Fyodor Fyodorovich Ushakov, in the Mediterranean expedition of the Russian Black Sea Fleet 1798–1800, entrusted the siege of Ancona to Captain of 2nd Rank, Nikola Vojnović of Herceg Novi. Nikola was born around 1760 and joined the Russian Navy in 1775. He stood out in the Russian-Turkish War 1787–1792 and during occupation of the Ionian Islands 1798–1799. The Ancona blockade proved Captain Vojnović not only an excellent captain but also a great strategist. The Captain of 2nd Rank Nikola Vojnović, upon receipt of the instruction for occupation of Ancona, took over the fortresses of Fano on 18th July and Senigallia on 22nd July 1799. Then he blocked Ancona by his squad from the sea and the Russian landing troops under command of Captain of 2nd Rank Messer and volunteers under command of the General Lahoz from the land. The vanguard of the Austrian Corps, under command of General Fröhlich, reached Ancona on 18th September, and the rest of the Corps on 3rd October. After an unsuccessful attack on Ancona in the night of 21st/22nd October, Fröhlich started negotiations

with the French, without Russian officers. Weekend by battles, hunger and disease, the French signed the capitulation to Fröhlich, who wanted to take credit for conquering Ancona. The blockade lasted for three months, from the beginning of August to 3rd November 1799 when the French abandoned the city. Nevertheless the credit for conquering Ancona went to Vojnović. In addition to establishing the blockade of Ancona from the land and the sea, Vojnović with his ships approached the range of case shots and forced the French to surrender. This paper was written on bases of Russian literature and materials from the Russian State Naval Archives in Petersburg.

Key words: • Ancona • Fyodor Fyodorovich Ushakov • Nikola Vojnović
• Black Sea Fleet • Mediterranean expedition 1798–1800